

Uşaqlarımızı pis vərdişlərdən necə qoruyaq?

Ailədə dostluq yaranarsa, onları xilas etmiş olarıq

Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi tərəfindən BMT-nin "Uşaq hüquqları haqqında" Konvensiyanın qəbul edilməsinin ildönümü münasibətilə "Uşaq hüquqları: bərabər hüquq və imkanlarımız" mövzusunda tədbir keçirilib. Tədbiri giriş sözü ilə Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Hicran Hüseynova açaraq bildirib ki, uşaqların sağlam və xoşbəxt böyüməsi bir dövlətin deyil, bütövlükdə bəşəriyyətin qarşısında dayanan mühüm məsələdir.

Komitə sədri qeyd edib ki, Azərbaycanda uşaq məsələlərinə dövlət tərəfindən həmişə diqqət yetirilir və prioritet istiqamət təşkil edir: "Uşaqların icbari dispenserizasiyadan keçirilməsinə dair Dövlət Proqramı"nın icrası ilə bağlı müvafiq tədbirlər görülüb. Valideyn məsuliyyətinin artırılması üçün Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər və Cinayət məəcəllələrinə dəyişikliklərin edilməsi haqqında qanunlar qəbul olunub. "Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış" İnkişaf Konsepsiyası və 2016-2030-cu illər üçün Dayanıqlı İnkişaf Məqsədlərini əsas götürərək uşaq hüquqlarının müdafiəsi sahəsində gələcək hədəf istiqamətlər üzrə mühüm sənədlər hazırlanır. Artıq Uşaq Strategiyası aidiyyəti qurumlara göndərilib. Uşaq Məcəlləsi ilə bağlı müəyyən iş aparılır".

Komitə sədri erkən yaşda ailələrin qurulması, uşaqların təhsildən yayınması, əməyə cəlb olunması, onlara qarşı zorakılıq edilməsi kimi problemlərin qarşısının alınması istiqamətində keçirilən maarifləndirici tədbirlərdən də danışıb.

Daha sonra çıxış edən Daxili İşlər Nazirliyinin Baş İctimai Təhlükəsizlik İdarəsinin şöbə rəisi Adıgözəl Adıgözəlov çıxışında deyib ki, uşaqları pis vərdişlərə yönəltmək çox asan olduğundan maarifləndirmə işinin aparılması vacibdir: "Uşaqların müdafiəsi ilə yalnız ayrı-ayrı dövlət qurumları məşğul olmalı deyil. Bu sahə ilə məşğul olan QHT-lər də dövlət qurumları ilə həmin istiqamət üzrə əməkdaşlıq etməlidirlər".

Göründüyü kimi, uşaqların müdafiəsi ilə bağlı xeyli işlər görülsə də, bu mövzu ətrafında problemlər qalmaqdadır. Ona

görə də bu məsələni ekspertlərlə müzakirə edib, uşaqların pis vərdişlərdən qorunması, müdafiə olunması üçün hansı çıxış yolları təklif etdiklərini öyrəndik. Ölkədə hazırda 2 milyon 600 minə yaxın uşaq var. Onların 330 min 80 nəfəri qaçqın və məcburi köçkün uşaqlardır. Bəs bu uşaqları qorumaq üçün hansı addımlara ehtiyac var? Çıxış yolu yalnız maarifləndirmədir-mi?

"DAHA GENİŞ İŞ QURULMALI, VALİDEYNLƏR DƏ BU PROSESƏ CƏLB OLUNMALIDIR"

Bu haqda fikirlərini "Kaspi" ilə bölüşən millət vəkili, professor Musa Qasımlı dedi ki, DİN şöbə rəisinin söylədiklərini bölüşür. Hər işi dövlət orqanlarının üzərinə yığmaq olmaz: "Uşaqların, yeniyetmələrin pis vərdişlərdən uzaq tutulması ilk növbədə, ailənin, qohum-əqrəbanın, uşaq bağçalarının, məktəblərin işi olmalıdır. Daha sonra isə televiziya, radio kanallarında, qəzet və jurnallarda, saytlarda maarifləndirici proqramlar təşkil etmək, yazılar yazmaq olar. QHT-lər məktəblərlə bir yerdə bu istiqamətdə mühüm layihələr həyata keçirə bilərlər. Uşaqlar gələcəyimiz olduğundan, onların hər baxımdan sağlam və cəmiyyətimizə yararlı olmaları üçün hamımız çalışmalıyıq".

QHT rəhbəri, hüquq müdafiəçisi Sahib Məmmədov dedi ki, ölkədə son bir neçə ildə uşaq təşkilatları formalaşmışdı və onlar artıq prosesə qoşulmuşdular. Yalnız pis təbiiyə olunmuş uşaqlarla deyil, həmçinin zorakılığa məruz qalmış və digər uşaqlarla iş aparılırdı: "Küçədə yaşayan uşaqlarla da iş aparılırdı. Sonradan grant alma məsələsində məhdudiyyətlər yaradıldı. Ona görə də bu cür işlərlə məşğul olan təşkilatlar yavaş-yavaş sıradan çıxır. DİN nümayəndəsi düz deyir, amma yaxşı olar ki, o, məsələni, problemi hökumət qarşısında qaldırsın və bildirsin ki, Azərbaycanda mövcud olan uşaq təşkilatları bağlanmaqdadır. QHT-lərə Dövlət Dəstəyi Şurası qalıb, o da, məhdud vəsait deməkdir. Xarici donora çıxış yoxdur. Təkcə uşaq yox, digər təşkilatlar da bir-bir bağlanır. Ya daxili vəsait artırılmalı, ya da xarici donora çıxış imkanı yaradılmalıdır. Məişət zorakılığına məruz qalanlar, çətin təbiiyə olunan uşaqlar, küçə uşaqları ilə işləyən QHT-lərin fəaliyyəti demək olar ki, dayanıb".

S.Məmmədov da hesab edir ki, problemin həllini təkcə dövlətin çiyinə yüklə-

mək olmaz, QHT-lərdən dövlətə dəstək gəlməlidir: "Rəhmətlik Nazir Quliyev bu istiqamətdə işlər görürdü. Ümumiyyətlə, xeyli təşkilatlar var idi və onlar ixtisaslaşmışdılar. Bu gedişlə növbəti illərdə belə təşkilatlar az sayda olacaq. Onlar da vəsait az olduğuna görə, ciddi fəaliyyət qura bilməyəcəklər. Maarifləndirmə bu yöndə görülən işlərin bir komponentidir. Daha geniş iş qurulmalı, valideynlər də bu prosesə cəlb olunmalıdır. Həmçinin icra hakimiyyətləri, polisə əməkdaşlıq olmalıdır".

PSIXOLOJİ DƏSTƏK VACİB DİR

Sosioloq Asif Bayramovun fikrincə, heç bir problem yalnız dövlətə və ya onun ayrı-ayrı qurumlarına aid deyil: "Problemlər əslində, cəmiyyətin özünə məxsusdur. Onun həlli ilə bütövlükdə cəmiyyət məşğul olmalıdır. Təbii ki, müəyyən qurumlar, orqanlar yaradılarkən həmin problemlərin həlli onlara tapşırıqlıdır. Ona görə də onlar səlahiyyətə malikdirlər və məsul qurum hesab olunurlar. Amma bu o demək deyil ki, cəmiyyət həmin problemlərin həllindən kənar qalmalıdır. Sırf bu problemə gəldikdə, bu haqda illərdən danışılır. İnsanların hərəkətləri uşaqlıqdan böyüyənə qədər, şüur altına ötürülən mesajlar üzərində qurulur. Stereotiplər, yeni davranış modelləri əsasında hərəkət edirlər. İnsanı gün ərzində idarə edən tək şüuru deyil, bəziləri şüur altındakı stereotiplərlə yaşayır. Təəssüf ki, bəzi uşaqlar məhbəs həyatı yaşayır. Ora düşənlər sonradan cəmiyyətə adaptasiya olmağa çətinlik çəkirlər. Bunun üçün xüsusi proqramlar olmalıdır. Psixoloji dəstək vacibdir. Əslində, cəmiyyət sözü mücərrəd ifadədir. Ona hər kəs, hər tip adam daxildir. Hər insanın böyüməsində ilkin sosial mərhələ onun ailəsidir. Daha sonra bağça, məktəb və s. Uşaqların, yeniyetmələrin, ümumiyyətlə hamının şüuruna zərərli məlumatlar ötürən filmlər

var. Təbii ki, uşaqları, yeniyetmələri belə şeylərdən uzaq tutmaq lazımdır. Həmçinin, zərərli cizgi filmlərdən".

Sosioloqun fikrincə, insan pis vərdişləri yaşadığı mühitdən alır: "Azərbaycan global dünyanın kiçik bir hissəsidir. Bu problem bütün dünyada var. Hazırda dünyada insanların şüuru uğrunda mübarizə gedir. Qlobal cəbhələr bunun üçün milli cəbhələrlə döyüşürlər. Milli cəbhəmizi gücləndirməliyik. Bunun üçün dövlətin xüsusi strateji planı və proqramı olmalıdır. Onun maliyyələşməsi üçün büdcədən pul ayrılmalıdır. Təəssüf edirəm ki, bizim parlamentdə

uşaqların qorunması mövzusu ən aktual problem kimi gündəmdə deyil. Uşaqlarla bağlı məsələnin ayrı-ayrı detallarına toxunulsa da, sualın özü bütöv şəkildə qoyulmur. Bunu yalnız mədəniyyət və əxlaq müstəvisində həll etmək mümkün deyil. İstəyirəm ki, məsələ hüquq müstəvisinə qaldırılsın və dövlət tərəfindən proqram qəbul olunaraq, maliyyələşdirilsin. Məsələnin həlli o zaman uğurlu olar ki, bu cəbhədə vuruşan insanların arxasında dövlət dayansın. Bir məsələ də var ki, QHT-lərə hər il dövlət büdcəsindən xeyli vəsait ayrılır. Təəssüf ki, pulu alanların etdikləri cəmiyyət üçün xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Kimlərsə grant alıb tutaq ki, kitab çap edir. Sonra bölgə-bölgə gəzib, sadəcə, öz kitablarını paylayırlar. Aldıqları grantlarla kitablarını, özlərini reklam edirlər. QHT-lərə ayrılan grantların məqsədi, məramı aydınlaşdırılmalı, fayda əmsalı müəyyənləşdirilməlidir".

"HƏR UŞAĞIN MARAĞININ NƏYƏ OLDUĞUNU ÖYRƏNMƏK LAZIMDIR"

Psixoloq Könül Mikayilzadə də uşaqları, yeniyetmələri pis vərdişlərə cəlb etməyin çox asan olduğunu düşünür. Onun fikrincə, ailədə boşluq varsa, uşaq diqqətsizlik görürsə, valideynlər uşağı anlamırlarsa, bunun nəticəsi pis ola bilər: "Həmçinin şiddət məruz qalan uşaqlar meyillərini ətrafda adamlara salırlar. Küçədəki yoldaşlarını, qruplaşmış adamları daha yaxın hiss edirlər. Hər iki valideyn uşağın nə işlə məşğul olduğunu soruşmalı, problemləri ilə maraqlanmalıdır. Yeniyetməlik vaxtı qayğıya daha çox ehtiyac olur. Valideynlər uşağa pul verdikdən sonra pulu hara xərclədikləri ilə maraqlanmırlarsa, nəticə pis ola bilər. Şiddət gören, qayğıdan, diqqətdən uzaq olan uşaq pis insanların təsirinə düşə bilər. Əgər uşaq evdə kifayət qədər yaxşı münasibət görsə, o, heç vaxt kənardə dəstək axtarmaz. Loru dildə desək, pis yola düşməz".

Psixoloq onu da diqqətə çatdırdı ki, bu cür mənfi halların qarşısını qayğı göstərmək, onlara daha çox zaman ayıraraq problemləri ilə maraqlanmaqla almaq olar: "Ata oğulun, ana isə qızın dostuna çevrilməlidir, onların sirlərini bölüşməlidir. Yalnız sirlərini bilsək, onlara doğru istiqamət göstərə bilərik. Təbii ki, sirr aralarında qalmalıdır. Bu, çox ciddi məqamdır. Əgər belə olarsa, uşaq valideyni həqiqi dostu hesab edəcək. Yeniyetmələr daha çox paylaşmağı sevirlər. Məsələləri özləri və həmyaşıdları ilə dəyərləndirirlər. Ailədə dostluq yaranarsa, onları xilas etmiş olarıq. Doğru məsləhətləri yalnız valideynlər verə bilər. Onları qoru-

mağın ən yaxşı yolu odur ki, vaxtlarını səmərəli keçirsinlər. İdmanla məşğul ola bilərlər. Hər uşağın marağının nəyə olduğunu öyrənmək lazımdır. Onların hər biri mü-kəmməl musiqiçi, rəssam, bəstəkar, müğənni və s ola bilər. Valideyn uşağının həvəsini, qabiliyyətini bilməlidir. Belə olarsa, uşağın enerjisi hansısa bir məşğələyə yönəlir. Oğlanlar əsasən idmana, qızlar isə digər məşğələlərə gedərsə, enerjilərini orada dağıtmış olarlar. Belə olanda isə onların çilgünlükləri müəyyən qədər azalır".

Səfa Tapdıq